

TÜRK TİCARİ HAYATINDA BAZI KÜÇÜK AYRINTILAR

Özlem ARABACI*

1. Vakıfların Tacir Sayılması

6762 sayılı eski TTK'da vakıflar tüzelkişi tacir olarak sayılmamış ancak yorum yoluyla bunların da tacir olabileceği yönünde görüşler oluşturulmuştur. Söz konusu bu boşluk 6102 sayılı TTK'da açıkça düzenleme yapılarak giderilmiş ve buna göre; tacir sayılacak ticari işletme işleten tüzel kişiler arasına vakıflar da eklenmiştir. Yeni TTK'nın gerekçesi dikkate alındığında vakıfların, derneklere nazaran daha fazla ticari kazanç amacı güden tüzel kişiler olması nedeniyle bu düzenlemenin yapılması kaçınılmaz olarak değerlendirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendilerinin tacir sayılmayacağı da ifade edilmiştir (TTK m. 16).

2. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlar Bakımından Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Sorumluluğu

Sicil kayıtlarının tutulmasından doğan zararların karşılanması konusunda eski TTK'da mevcut açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. 6102 sayılı TTK ile bu boşluk doldurulmuş ve ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olduğu kabul edilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu edebilecektir (TTK m. 25).

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi

3. Şirketlerin Hukuki Şeklini Değiştirmesinin Geçerli Olması Açısından TTK'nın İzin Verdiği Şirket Türleri

6102 sayılı TTK'da öngörülen tür değiştirmeler sınırlı sayıda gösterilmiştir. Söz konusu hükme göre tür değiştirebilecek şirket türlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

1. Bir sermaye şirketi ancak;
 - Başka türde bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife
2. Bir kolektif şirket;
 - Bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife;
 - Bir komandit şirkete;
3. Bir komandit şirket;
 - Bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife;
 - Bir kolektif şirkete;
4. Bir kooperatif bir sermaye şirketine dönüşebilir.

Tür değiştirme yukarıda sayılan şirket türleri için geçerli olup, yeni türe dönüştürülen şirket eski-
sinin devamı sayılacaktır. (TTK m. 180, 181)



4. Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisabı ve Rehin Olarak Kabul Etmesi

6102 sayılı TTK'da yer alan düzenleme ile anonim şirketlerin kendi hisse senetlerini belirli kurallara bağlı olarak iktisap etmesi mümkün kılınmaktadır. Halbuki eski TTK uyarınca bir şirket kural olarak (istisnai haller hariç) kendi paylarını iktisap edemeyeceği gibi rehin olarak da kabul edememekteydi. Yapılan yeni düzenlemeye göre şirketler sermayelerinin yüzde onunu aşmamak şartı ile kendi paylarını iktisap edebilirler ve rehin olarak da kabul edebilirler. Bu hüküm, bir üçüncü kişinin kendi adına, ancak şirket hesabına iktisap ya da rehin olarak kabul ettiği paylar için de geçerlidir. Bunun için;

- Genel Kurulun bu konuda yönetim kurulu nu yetkilendirmesi şarttır. En çok beş yıl için geçerli olacak bu yetkide, iktisap veya rehin olarak kabul edilecek payların itibarî değer sayıları belirtilerek toplam itibarî değerleriyle söz konusu edilecek paylara ödenebilecek

bedelin alt ve üst sınırı gösterilir. Her izin talebinde yönetim kurulu kanuni şartların gerçekleştiğini belirtir.

- İktisap edilecek payların bedelleri düşüldükten sonra, kalan şirket net aktif, en az esas veya çıkarılmış sermaye ile kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olmalıdır.
- Sadece, bedellerinin tümü ödenmiş bulunan paylar iktisap edilebilir.
- Bu hükümler, ana şirketin paylarının yavru şirket tarafından iktisabı hâlinde de uygulanır. Pay senetleri borsada işlem gören şirketler hakkında, Sermaye Piyasası Kurulu şeffaflık ilkeleri ile fiyata ilişkin kurallar yönünden gerekli düzenlemeleri yapar (TTK m. 379).

Söz konusu düzenleme ile hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin manipülasyondan etkilenmesi ve gelip geçici ortakların şirkete zarar vermesi engellenebilecektir.

5. Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Olması

Eski TTK uyarınca sadece gerçek kişi pay sahiplerinin veya tüzel kişi ortağı temsilen ortak olmayan kimselerin yönetim kurulu üyesi olmasına izin verilmekteydi. 6102 sayılı TTK ile tüzel kişilere yönetim kurulu üyesi olma yolu açılmıştır. Buna göre; tüzel kişiler yönetim kurulu üyesi olarak seçilebilmekte ve belirleyecekleri bir temsilci ile şirketin yönetim kurulunda söz sahibi olabilmektedirler. Bu temsilcinin yönetim kurulunda söz sahibi olabilmesi ve yönetim kurulunda oy kullanabilmesi için öncelikli olarak ticaret sicilinde tüzel kişiyle birlikte, tescil ve ilan ile ilgili tüzel kişinin internet sitesinde keyfiyetin yayımlanması şart koşulmuştur. Tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin tam ehliyetli olması şarttır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir. Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerde, sayılan tüzel kişiler veya bunların gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna seçilebilir. Yönetim kurulu üye sayısı ikiden fazla olan şirketlerde üyelerin tamamının aynı kamu tüzel kişisinin temsilcisi olmaması şartıyla kamu tüzel kişisini temsilen birden fazla gerçek kişi yönetim kuruluna seçilebilir (TTK m. 359).

6. Rüşhan Hakkının Kullanılması

Rüşhan hakkı; pay sahiplerine esas sermayenin artırılması sırasında, yeni çıkarılan payları, mevcut paylarının sermayeye oranına göre alma hakkının tanınmasıdır. Genel kurulun, sermayenin artırımına ilişkin kararı ile pay sahibinin rüşhan hakkı, ancak haklı sebepler bulunduğu takdirde ve en az esas sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Özellikle, halka arz, işletmelerin, işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınması ve işçilerin şirkete katılmaları haklı sebep kabul olunur. Rüşhan hakkının sınırlandırılması ve kaldırılmasıyla, hiç kimse haklı görülmeyecek şekilde, yararlandırılmaz veya kayba uğratılmaz. Nisaba ilişkin şart dışında bu hüküm kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu kararına da uygulanır. Yöne-

tim kurulu, rüşhan hakkının sınırlandırılmasının veya kaldırılmasının gerekçelerini; yeni payların primli ve primsiz çıkarılmasının sebeplerini; primin nasıl hesaplandığını bir rapor ile açıklar. Bu rapor da tescil ve ilan edilir.

Yönetim kurulu yeni pay alma hakkının kullanılabilmesinin esaslarını bir karar ile belirler ve bu kararda pay sahiplerine en az onbeş gün süre verir. Karar tescil ve ilan olunur. Ayrıca şirketin internet sitesine konulur (TTK m. 461).

7. Riskin Erken Teşhisi Komitesi Kurulması Zorunluluğu

Pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde, yönetim kurulu, şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla, uzman bir komite kurmak, sistemi çalıştırmak ve geliştirmekle yükümlüdür.

Diğer şirketlerde bu komite denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi hâlinde derhâl kurulur ve ilk raporunu kurulmasını izleyen bir ayın sonunda verir. Konuya ilişkin olarak Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından hazırlanan "Riskin Erken Saptanması Sistemi ve Komitesi Hakkında Denetçi Raporuna İlişkin Esaslar" 18/03/2014 tarihli, 28945 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Komite, yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda durumu değerlendirir, varsa tehlikelere işaret eder, çareleri gösterir. Rapor denetçiye de yollanır.

Görüleceği üzere Riskin Erken Teşhisi Komitesinin kurulması pay senetleri borsada işlem görmeyen şirketlerde denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi şartına bağlanmış olup bu mekanizma, denetimin aksine ileriye yönelik olduğundan, şirketlerde oluşabilecek riskler yönetilebilecek ve önüne geçilebilecektir. Bu sayede, şirketlerin ana organlarını sürekli uyanık tutmak ve

alınması gereken önlemleri biran önce almak kolaylaşacak ve yönetim kurulu üyelerinin bu tür risklerde tek sorumlu olmaları engellenecektir (TTK m. 378).

28/05/2014 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tüketicilerin sahip olduğu bazı haklara aşağıda yer verilmiştir (Tüketici Broşürü, s.3-5);

8. Ayıplı Mallarda Tüketici Hakları

- Tüketicie teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşıyamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan mal ayıplı kabul edilir.
- Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı kabul edilir.
- Tüketici ayıplı mal ile karşılaşmışsa;
 - a. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,
 - b. Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme,
 - c. Aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,
 - d. İmkan varsa, satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme,haklarından birine sahiptir.
- Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir.

- Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir.
- Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantsız güçlükleri beraberinde getirecek olması halinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azami otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur.
- Tüketicinin sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim hakkını seçtiği durumlarda, ödemiş olduğu bedelin tümü veya bedelden yapılan indirim tutarı derhal tüketiciye iade edilir.
- İlk altı ay içinde ortaya çıkan ayıplarda malın ayıplı olmadığının ispatı satıcıya aittir.
- Ayıplı mallarda satıcının sorumluluğu taşınır mallarda, malın tesliminden itibaren 2 yıl; taşınmaz mallarda ise 5 yıldır.

9. Ayıplı Hizmetlerde Tüketici Hakları

- Ücretsiz onarım veya hizmetin yeniden görülmesinin sağlayıcı için orantsız güçlükleri beraberinde getirecek olması halinde tüketici bu hakları kullanamaz.
- Ücretsiz onarım veya hizmetin yeniden görülmesinin seçildiği hallerde, hizmetin niteliği ve tüketicinin bu hizmetten yararlanma amacı dikkate alındığında, makul sayılabilecek bir süre içinde ve tüketici için ciddi sorunlar doğurmayacak şekilde bu talep sağlayıcı tarafından yerine getirilir. Bu süre talebin sağlayıcıya yöneltilmesinden itibaren otuz iş gününü geçemez. Aksi takdirde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir.

- Ayıplı mal ve hizmetlere ilişkin 2.000 TL'nin altında bulunan uyuşmazlıklarda İlçe Tüketici Hakem Heyetlerine, 3.000 TL'nin altında bulunan uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise 2.000 TL ile 3.000 TL arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılabilir. 3.000 TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklarda ise doğrudan Tüketici Mahkemesine başvuru yapılabilir.

10. Satıştan Kaçınma ve Tüketicide Tanınan Haklar

- Ticari bir kuruluş; vitrininde, rafında, elektronik ortamında veya kuruluşun açıkça görülebilir bir yerinde teşhir edilen ve üzerinde satılık olmadığı belirtilen bir ibareye yer vermedikçe bir malın satışından kaçınmaz.
- Hizmet sağlamaktan haklı bir sebep olmaksızın kaçınılamaz.
- Ticari veya mesleki amaçlarla hareket edenler; aksine bir teamül, ticari örf veya adet ya

da haklı bir sebep yoksa bir mal veya hizmetin satışını o mal veya hizmetin, kendisi tarafından belirlenen miktar, sayı, ebat gibi koşullara ya da başka bir mal veya hizmetin satın alınması şartına bağlayamaz.

- Satıştan kaçınmaya ilişkin şikayetler bulunan ildeki Ticaret İl Müdürlüklerine yapılabilir.

11. Sipariş Edilmeyen Mal ve Hizmetlerde Tüketicide Hakları

- Sipariş edilmeyen malların gönderilmesi ya da hizmetlerin sunulması durumunda, tüketiciye karşı herhangi bir hak ileri sürülemez.
- Tüketicinin sessiz kalması ya da mal veya hizmeti kullanmış olması, sözleşmenin kurulmasına yönelik kabul beyanı olarak yorumlanmaz.
- Tüketicinin malı geri göndermek veya muhafaza etmek gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.



“Bilimsel, akademik ve alanının pratik uygulamalarına yön veren bir derginin içerik itibarıyla dolu olmasının yanında, yayımlanacak makalelerin belli şekil kurallarına azami uyumu da önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Gümrük ve Ticaret Dergisi’nde yayımlanacak yazı ve makalelere ilişkin belirlenmiş yazım kuralları aşağıda belirtilmiştir.

Dergimizi yazılarıyla destekleyen çok değerli hocalarımız, bürokratlarımız, uygulamacılarımız, idarecilerimiz ve ilgili tüm kesimlerin aşağıdaki kuralları gözeterek kaleme aldıkları kıymetli makaleleriyle dergimizi desteklemeye devam etmelerini umuyor, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyor ve saygılar sunuyoruz.

GÜMRÜK ve TİCARET DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Hazırlanan çalışmaların İngilizce başlığı, en çok 100 kelime uzunluğunda İngilizce ve Türkçe özetleri ile JEL ClassificationCode yer almalıdır. Anahtar kelimeler İngilizce ve Türkçe olarak belirtilmelidir.
2. Yazılar, A4 boyutunda kağıdın bir yüzüne bir buçuk (1,5) satır aralığı kullanılarak, Times New Roman karakterinde, 12 punto ile yazılmalıdır.
3. Giriş ve sonuç başlıkları hariç olmak üzere, bölüm ve alt bölümler numaralandırılır, her numaradan sonra ilgili bölüm ve alt bölümlerin başlığı yazılır.
4. Bölümler sırasıyla (1., 2., 3., ...) şeklinde numaralanırken, alt bölümler ve onların altındaki diğer alt bölümler;
1.1., 1.1.1., 1.2., 1.2.1., 1.2.2., 2.1., 2.1.1., 2.1.1.1., 2.1.1.2., gibi birden çok haneli olarak numaralandırılır.
5. Makalelerde makale başlığı dahil tüm başlıkların sadece ilk harfleri büyük yazılır.
6. Bölüm başlıkları ile tablo, grafik ve şekil başlıkları koyu yazı karakteriyle yazılır, bunun dışında içerikte, dip notlarda ve kaynakçada koyu yazı karakteri kullanılmaz.
7. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ve grafiklerin altında yer almalı, kaynaklar ise tablo ve şekillerin altına yazılmalıdır.
8. Sayfa numaraları parantez, çizgi vb. işaretler kullanılmadan kağıdın altına ve sayfa yönüne göre sağa/sola yazılır.
9. Tarihler; gün, ay ve yıl rakamla, aralarına (/) işareti konularak yazılır (Örn: 22/11/2013). Yüzdeli ifadelerde ise yüzde işareti (%) ile rakam arasında boşluk bırakılmaz (Örn: %45).
10. Rakamlarda ondalık kesirler virgülle, dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplar halinde noktayla ayrılmalıdır. Denklemlere verilecek sıra numarası parantez içinde sayfanın sağında yer almalıdır.
Denklemlerin türetilişi, yazıda açıkça gösterilmemişse, yazı danışma kurulu üyelerinin değerlendirmesi için, türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada verilmelidir.

11. "Kaynakça" bölümü, APA (American Psychological Association, 2001: 5. baskı) kurallarına uygun olacak şekilde aşağıdaki örneklerde gösterildiği gibi ve alfabetik sırayla yapılmalıdır:

Kitaplar

Kenen, P.B. (1989), The International Economy, Englewood Cliffs, N.J.:Prentice-Hall, Inc.

Dergiler:

Langeheine, B. ve Weinstock, U. (1985), "Graduate Integration", Journal of Common Market Studies, 23(3), 185-97.

Derlemeler

Krugman, P. (1995), "The Move Toward Free Trade Zones", P. King (der.), International Economics and International Economic Policy : A Reader içinde, New York: Mc Graw-Hill, Inc., 163-82.

Diğer Kaynaklar

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2001), 2002 Yılında Para ve Kur Politikası ve Muhtemel Gelişmeler, Basın Duyurusu, 2 Ocak, Ankara, <<http://www.tcmb.gov.tr>>.

Chang, R. (1998), "The Asian Crisis", NBER Discussion Paper, 4470, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Mass.

12.... Dergisinde kaynaklara göndermeler dipnotlarla değil, metin içinde, sayfa numaralarını da içererek, aşağıda

gösterildiği gibi yapılmalıdır:

.....belirtilmiştir (Alkin, 1982:210-5).

.....Griffin (1970a:15-20) ileri sürmektedir.

(Gupta vd., 1982:286-7).

(Rivera-Batiz ve Rivera-Batiz, 1989:247-9; Dornbusch, 1980:19-23).

Gümrük ve Ticaret Dergisi Yayın Kurulu